

УДК 657

Голячук Н.В. , к.е.н., доцент,

Рихлюк В.С., здобувач

Луцький національний технічний університет

ПОТРЕБИ В ОБЛІКОВІЙ ІНФОРМАЦІЇ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ КОРИСТУВАЧІВ

У статті розглянуті питання забезпечення обліковою інформацією зацікавлених користувачів.

Ключові слова: облік, інформація, користувачі, обліково-аналітична система.

Holyachuk N., Ryhlyuk V.

REQUIREMENTS ACCOUNTING INFORMATION DIFFERENT CATEGORIES OF USERS

The article deals with the issue of accounting information for interested users.

Keywords: accounting, information, users, accounting and analysis system.

Голячук Н.В., Рихлюк В.С.

ПОТРЕБНОСТИ В УЧЕТНОЙ ИНФОРМАЦИИ РАЗЛИЧНЫХ КАТЕГОРИЙ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ

В статье рассмотрены вопросы обеспечения учетной информацией заинтересованных пользователей.

Ключевые слова: учет, информация, пользователи, учетно-аналитическая система.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний характер перетворень у системі економічних відносин, рівень розвитку господарського механізму, зміна ринкової кон'юнктури зумовили появу великої кількості користувачів з різними інформаційними потребами. Це викликало потребу в створенні обліково-аналітичної інформаційної системи, здатної адекватно задовольнити запити зацікавлених користувачів необхідними даними для обґрунтування та прийняття стратегічних, тактичних і оперативних рішень. Конкурентні переваги від використання якісної обліково-аналітичної інформації безсумнівні: вона сприяє прийняттю найбільш ефективних

Голячук Н.В., Рихлюк В.С.

управлінських рішень, що, в свою чергу, призводить до підвищення прибутковості підприємств і відповідно отримання економічних вигод.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значний вклад в дослідження проблем бухгалтерського обліку та забезпечення обліковою інформацією процесу управління внесли науковці: Бутинець Ф.Ф., Кірейцев Г.Г., Гудзинський О.Д., Дем'яненко М.Я., Лень В.С., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Сопко В.В., Сук Л.К. та інші вчені. Однак, питання, пов'язані з використанням обліково-аналітичної інформації потребують детальнішого вивчення.

Цілі статті. Метою статті є дослідження потреб зацікавлених користувачів в обліково-аналітичній інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ускладнення виробничих відносин, розвиток техніки і технології, актуалізація прав і економічних інтересів різних соціальних груп у суспільстві мали істотний вплив на етапи розвитку бухгалтерського обліку, вдосконалення його методології та зміну орієнтації на інтереси користувачів.

Необхідність орієнтації обліку на користувачів була обґрунтована ще Лукою Пачолі в 15 столітті. Одним з його основних постулатів була ясність, під якою розумілося, що бухгалтерський облік повинен надавати користувачам ясну і зрозумілу їм інформацію. Спочатку в якості користувачів виступав тільки власник, який при цьому і виконував бухгалтерські функції. З часом, багато чого з різних аспектів цього постулату зазнало істотної еволюції у зв'язку з різким зростанням числа користувачів, що змусило бухгалтерів в процесі відображення фактів господарської діяльності розглядати і враховувати інтереси різних користувачів: власників, адміністраторів, службовців, підзвітних осіб, дебіторів і кредиторів [1].

У період раннього капіталізму бухгалтерський облік генерував інформацію тільки для управління одиничним господарством.

Єдиний бухгалтерський облік був характерний і для планового соціалістичного господарства при пануванні єдиної державної власності на засоби виробництва в народному господарстві, за винятком споживчої і сільськогосподарської кооперації. Єдиний бухгалтерський облік в радянські часи вважався найбільш досконалою формою організації обліку. В умовах планової економіки і практично єдиної державної власності на засоби виробництва такий підхід був обґрунтований і адекватний системі управління.

На різних етапах розвитку економіки змінюються підходи до формування облікової інформації, вимоги щодо складу інформації і форматів її подання. Зацікавленими користувачами інформації, вважаються особи, які мають потреби в інформації про підприємство і володіють достатніми знаннями і навиками для того, щоб зрозуміти, оцінити і використовувати цю інформацію, а також мають бажання вивчати цю інформацію. Зацікавленими користувачами можуть бути реальні та потенційні інвестори, працівники, позикодавці, постачальники та підрядники, покупці і замовники, органи влади та громадськість в цілому (табл. 1).

Сукупність усієї обліково-аналітичної інформації на будь-якому підприємстві в відповідності до потреб користувачів ділиться на дві основні категорії.

Таблиця 1

Інформаційні потреби в обліковій інформації різних користувачів

Інформаційні потреби	Категорія зацікавлених користувачів
Інформація про сплату податків до бюджету, про наявність робочих мість, про розробку і реалізацію загальнодержавної політики	Держава
Інформація про прибутковість і ризики запланованих або вкладених ними інвестицій, про можливість і доцільність розпоряджатися інвестиціями, про здатність підприємства, в яке вкладаються кошти, виплачувати дивіденди	Інвестори
Інформація про платоспроможність підприємства, яка гарантує своєчасність погашення наданої ними позики і виплату відповідних відсотків	Банки, інші позикодавці
Інформація, яка дозволяє визначити, чи будуть сплачені в строк належні їм суми. Процедури звірки взаємних зобов'язань в інтересах власника та осіб, пов'язаних з ним діловими відносинами	Постачальники, підрядники

Продовження табл. 1

Інформація про тривалість діяльності підприємства	Покупці, замовники
---	--------------------

Інформація про стабільність і прибутковість підприємства, про гарантії в щомісячній виплаті заробітної плати і збереження робочих місць, підвищення соціальної захищеності, надання пенсійних гарантій	Працівники
Інформація про роль і вклад підприємства в підвищення добробуту суспільства на місцевому, регіональному і державному рівнях	Громадськість

Джерело [2]

Перша категорія включає інформацію, необхідну для ефективного управління господарюючим суб'єктом. Вона використовується менеджерами і служить головним чином для задоволення внутрішніх потреб підприємства щодо забезпечення поточного і оперативного управління. До такого роду інформації належать дані про наявність витрат на виробництво і продаж продукції, про собівартість одиниці продукції, про обсяги проданої продукції, її собівартість та прибуток, про величину очікуваних доходів і витрат у результаті здійснення господарських операцій, контрактів, угод та інвестицій. Ця інформація становить необхідну основу для ведення управлінського обліку та у більшості випадків становить комерційну таємницю.

До другої категорії відноситься інформація, яка відображає поточний фінансовий стан господарюючого суб'єкта, величину і структуру його матеріальних і нематеріальних активів та джерел їх утворення, розмір залучених в оборот матеріальних і фінансових ресурсів і ефективність їх використання, а також результати господарської діяльності за певний проміжок часу. Ця інформація становить основу для ведення фінансового обліку, який являє собою єдину комплексну систему ведення синтетичного й аналітичного бухгалтерського обліку, заключною стадією якого є складання періодичної фінансової звітності, яка підлягає обов'язковому оприлюдненню в засобах масової інформації в інтересах сторонніх користувачів [3].

Облікова інформація повинна задовольняти конкретним потребам користувачів в залежності від рівня та характеру прийнятих рішень і відповідати наступним вимогам:

- аналітичність – інформація повинна надходити по тих напрямках діяльності та з тією деталізацією, яка необхідна для вирішення поставлених завдань;

- об'єктивність – економічна інформація повинна об'єктивно відображати відомості про поточний стан і про перспективи їх змін;
- своєчасність або оперативність – інформація повинна надходити до керівництва якнайшвидше (у момент появи в облікових регістрах підприємства) оскільки несвоєчасність надходження інформації зумовлює запізнення в прийнятті рішень;
- суттєвість або релевантність – інформація повинна бути достатньою для прийняття рішень;
- сумісність та зіставність інформації, яка надходить з різних джерел;
- точність – однозначне сприйняття інформації всіма споживачами;
- повнота – інформація повинна бути достатньою для ефективного її використання;
- репрезентативність – достатня структура і кількість для адекватного відображення особливостей підприємства;
- стійкість – можливість інформації зберігати свої властивості на певному відрізку часу.

У кожного споживача існують свої потреби в обліковій інформації. При цьому облікова інформація повинна містити максимум того, що необхідно знати зацікавленим особам, і необхідні пояснення, щоб не дезорієнтувати того, хто буде нею користуватися.

Істотні відмінності в потребах зацікавлених користувачів призвели, в кінцевому рахунку, до необхідності розмежування підготовки інформації і запровадження в практику сучасних підприємств трьох паралельних підсистем - фінансового, податкового та управлінського обліку. Ринкові перетворення якісно змінили роль управління і призвели до прискорення процесу інтеграції традиційних методів обліку, аналізу, нормування, планування і контролю в єдину систему обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Під обліково-аналітичною системою розуміють систему яка ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку та використовує для економічного аналізу виробничу, статистичну, нормативну довідкову та інші види інформації. Передумовами формування обліково-аналітичної інформаційної системи є: виділення інформації як ключового ресурсу управління підприємством; перехід економіки, що базується на капіталі, до економіки знань; наявність причинно-наслідкового зв'язку між якістю інформації і зростанням продуктивності праці;

необхідність наявності цілісної інформаційної системи, що відповідає стратегії управління підприємством; динамічність зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, що вимагає постійних змін у структурі управління, і як наслідок, її інформаційної складової; збільшення обсягу прийнятих управлінських рішень і як наслідок зростання обсягів інформації; потреба в обліково-аналітичній інформації для цілей управління підприємством, що дозволяє діагностувати поточну діяльність підприємства та передбачати майбутній його розвиток; невідповідність обліково-аналітичної інформації, що формується в бухгалтерському обліку та звітності, якісним характеристикам інформації для цілей управління підприємством; фрагментарне подання бухгалтерським обліком обліково-аналітичної інформації для цілей управління підприємством; ефективність бухгалтерських інформаційних систем, які є основою інформаційного забезпечення системи управління, визначається в контексті їх впливу на результативність та ефективність діяльності підприємства [4].

Процес підготовки облікової інформації, як важливого елемента обліково-аналітичної системи, являє собою узгоджену структуру, діючу на підприємстві і включає ефективні технічні й управлінські методи, для забезпечення найкращих і найбільш практичних способів взаємодії елементів облікової системи з метою задоволення інформаційних потреб користувачів. Облікова система створюється для користувачів обліково-аналітичної інформації, залежить від них і, отже, повинна бути орієнтована на їх теперішні і майбутні запити, виконувати поточні вимоги користувачів і прагнути перевершити їх очікування. Визначення інформаційних потреб є першим кроком, який необхідно зробити для того, щоб підключити користувача до процесу створення якісної облікової інформації.

Висновки. Отже, основним завданням бухгалтерського обліку - є забезпечення зацікавлених користувачів обліково-аналітичною інформацією, яка необхідна при прийнятті управлінських рішень, здатних істотно впливати на фінансове становище господарюючого суб'єкта, матеріальний добробут його власників (акціонерів), керівників (менеджерів) та працівників.

1. Кузьміна М.С. Система учетно-аналитической информации для принятия управленческих решений пользователями отчетности (теория, методология, практика) / автореферат на соискание ученой степени доктора экономических наук: спец. 08.00.12 – «Бухгалтерский учет, статистика» / М.С. Кузьмина. – М., 2009. – 51 с.

2. Голячук Н.В. Якісні характеристики обліково-аналітичної інформації / Н.В. Голячук, В.С. Рихлюк // Економічні науки. Серія "Облік і фінанси": Збірник наукових праць ЛНТУ. Випуск 8 (29).- Ч. 1. - Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк:РВВ ЛНТУ, 2011.–С.216-221.
3. Поплаухина Т.Д. Методические основы формирования учетно-аналитической информации и ее качественное развитие / Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук: спец. 08.00.12 – «Бухгалтерский учет, статистика» / Т.Д. Поплаухина. – Казань, 2009. – 182 с.
4. Кальнищкая И.В. Учетно-аналитическая концепция интегрированной информационной системы для целей управления организацией: теория и методология /автореферат на соискание ученой степени доктора экономических наук: спец. 08.00.12 – «Бухгалтерский учет, статистика» / И.В. Кальнищкая. – Екатеринбург, 2011. – 41 с.